

SZABADSAG

The oldest established and largest Hungarian paper in the United States

Thirty first year. Published daily by
The Szabadsag Printing & Publishing Co.

414 Ohio Corporation Col. Andrew Czuma, President; E. K. Czuma, Sec'y-Treasr

Printed by:
H. T. Kóhanyi
 Kóhanyi Titárszék

Editor: Col. ANDREW CZUMA

Registered and Published at:
 700-710 Huron Road (P. O. Box 171) Cleveland, O.
 Telephone: Bell Main 3826, Cuy. Central 1231.

Subscription rates: Annual \$4.00; Six Months \$2.50; Three Months \$1.50; Single Copies 5c.

Office: Room 603, 154 Nassau St., New York City

AMERIKAI UJSGCIKK AZ ERDELYI MAGYARSÁGRÓL

A CHRISTIAN SCIENCE MONITOR írja veszerkedésben a következőket az erdélyi magyarság szomorú helyzetéről: Az interparlamentaris konferencia múlt hénap, prágai konferenciáján a magyarok is nagy számmal képviseltették magukat s azóta a magyar kormány nem szűnik meg felhívni a világ figyelmét Erdély jelen helyzetére. A magyar kormány újra és újra a világ közeleménye elé tárja az erdélyi magyar kisebbség sereglését s nem lehet kétséges, hogy panaszai valóban alaposak és mélyen a tényekben gyökereznek. Erdély történelme egészen különös valami. Egyes korszakokban függetlenséget élvezett saját fejedelmei alatt, míg más korszakokban különböző uralkodók szarnok igáját nyögte. 1918-ban Erdélyt magyarok, székelyek, szászok és románok lakták. Hogy e népek közül melyik lakta eredetileg, azt bizonyossággal nem lehet eldönteni. A magyarok és a székelyek nagyon közel állnak egymáshoz, a szászok a tizenkétedik században bevándorolt német telepek leszármazottai, a románok pedig — akik többségben vannak — ugy látszik, különböző időkben szivárogtak be, hogy kielégítsék a munkátipák keresletét. Az Osztrák-Magyar monarchia összeomlása a román vezérek ösztönzésére Gyulafehérvárról s elhatározták, hogy kimondják a királyi Romániával való egyesülést. E politikájukat a szászok is támogatják. A békekonferencia megávéta tette céljukat és Erdélyt Romániának adta oda.

Nem szabad azt gondolni, hogy az erdélyi viszonyok bármilyen szempontból reménytelenek, vagy, hogy bármennyire is jobbnak tartanak az országos visszacsatolást Magyarországhoz, Tény azonban, hogy minden egyes utóállam bizony szempontból a világ itélőszéke előtt áll. Az Osztrák-Magyar monarchia, a közfelfogás szerint, nem tudta megoldani a közép-európai nemzetiségek kormányzásának feladatát s így ezeket a nemzetiségeket felszabadították uralma alól. Most az utóállamokon van a sor, hogy bebizonyítsák, hogy jobban tudják biztosítani az igazságot és az egyenlőséget megszerzani a rájuk bízott nemzetiségek számára. Ezt kell bizonyítaniuk, ha igazolni akarják a beléjük vetett bizalmat. Cselekedeteik bírálata csak egészséges eredményekre vezethet. Politikailag nagyon fiatalok és az ifjúságot mindenkor az öregbék bírátlára és oktatására kell bízni. Kijavítatlannul hagyott hibáik csak a régi rendszer híveit erősebben s olyan zavarokat teremtenek, amelyek állandó nyugtalanságot fogják tartani Európát.

A kifosztott bevándorló.

JULIUS ELSEJÉN feltárlanak az Egyesült Államok kapui, — messzire kicsapódnak az ajtószármak és a küszöbön át lépnek a reményteljes, új életet váró bevándorlók. Óriási számban lépnek át a küszöbön: szakértők véleménye szerint az ideai pénzügyi esztendőben az összes nemzetek kvótái be fognak telni.

Az átlagos újságolvasó e hír felett nagyon egyszerűen, minden lelki izgalom nélkül lép ki napirendre. Azt hiszi: azzal, hogy átlépte az Egyesült Államok küszöbét, a bevándorló sorsa eldőlt. Elkézdheti az új életet. Sőt nagyon sok bevándorló van, aki maga is így gondolkozik. Megérkezett Ellis Islandra, kereszttul ment a szokásos torturán: ez volt szemében és tapasztalásában az utolsó nehézség, amin kereszttul kellett mennie ahhoz, hogy végre letelepedhessék a Boldogság Országában.

Sőt, mi több, sajnos, a hivatalos közegek, a hatósági emberek — a kormányhoz közel álló elemek is nagyrésztben így gondolkoznak. Pedig a legtöbb esetben, ennek a feltevésnek épen a fordítottja következik be. Az igazi nehézségek, az igazi torturák, az igazi megaláztatások csak aztán következnek a bevándorlóra, miután felsőhajtott és azt hitte: minden el van intézve. Nagyrésztben sorakoznak előtte a kiábrándulások. A munkaalkalom nehézségei, — a minek a szakszervezetek sükkelblisége az oka. A társadalmi elhelyezkedés ferde volta — és a többi.

Nem akarunk most ezekre kitérni. A svindlerekről akarunk szólni, akik az éhes hiéna-mohóságával várják a bevándorlókat. A gazemberekről akarunk beszélni, akik a bevándorlót, partra lépésétől kezdve mindaddig, amig "ki nem zöldült", nem hagyják el. A lelkiismeretlen szédelőkre akarjuk ráirányítani a világosságot, azokra, akik a partról lépéskor a legkülönbözőbb ötlettel, ravaszággal kialszják azt a pár garast a bevándorló zsebéből, amit magával hozott. Akik "kalauzolják" őket, akik "munkát szereznek nekik," akik "jőakaratu tanácsokkal látják el őket."

Azokról az albánokokról akarjuk lerántani a leplet, akik a későbbi időkben, mikor a bevándorló már letelepedett, kicsalják a pénzt a legkülönbözőbb cimeken, akik pénzt vesznek fel tőle, hogy elküldik az "ökontriba" és nem küldik el, — mint ahogy a Tisba fivéreket cselekedtek olasz honfitársaikkal — legutóbb, — azokról a csaló munkaközvetítő hivatalokról akarjuk lerántani a leplet, amelyek elvesszik a bevándorlótól a díjjakat és nem szereznek nekik munkát, vagy olyan munkát szereznek, amelyben nem képes megmaradni, — a csalók, tolvajok egész tömegére szeretnénk ráirányítani a közfigyelmet, akik úgy lógnak a tapasztalatlan bevándorló nyakán, mint a póca és addig szívják, amíg egy garast tudnak nála.

A bevándorlás kérdésével foglalkozó társadalomtudományi emberek nagyon gyakran szeretnek rámutatni arra, hogy a bevándorlók meglehetősen százaléka nem szereti ezt az országot, sőt: gyűlöli. Ezek az urak nagyon sürtün szeretik hangoztatni azt, hogy a bevándorlók között található a legtöbb szélsőséges gondolkozásu radikális, vorós.

Ez igaz. De gondolok-e valaha ezek a nagyhangu urak arra, hogy mi lehet ennek az oka? Gondoltak-e valaha arra, hogy ezt a gondolatok, ezeket a megállapításokat, ezt a világnézetet ezek a bevándorlók nem hazulról hozzák magukkal? Ők csak azt látják, hogy Amerika minden jóval ellátja őket és ime, azzal háldálják meg, hogy az intézményei ellen áskálódnak. Ezek az urak jobban tennék, hogy egy kicsit ki nyitnák szemüket és meglátnák, hogy a bevándorló radikális volta megett, a legtöbb esetben, egyáltalán nem politikai meggyőződés húzódik meg, hanem a kiájtás, megcsalás ember gyűlölete, tehetetlen haragja. A bevándorlók kilencvennyolc százaléka egyszerű emberek, szülőkörűek, akik egy ország intézményeit nem tudják elválasztani az emberektől, — azoktól az emberektől, akikkel ők érintkeznek: akik kifosztották őket! A bevándorló, aki rájön, hogy az albánok becsapta, hogy munkát ígértek neki, amiért az utolsó centjét is odaadta és aztán nem kapott érte semmit, aki rájön, hogy a "jó tanács" arra volt jó, hogy kiszédjék a pénzt a zsebéből: könnyen, a legtöbb esetben, erre gondol — az Amerika! Ezt tették velem ebben az országban! És erre a lelkeben felburjánzik a gyűlölet az ország ellen.

Nem gondolja a kormány, hogy ez az az égető kérdés, amit egyszer el kellene intézni? Nem gondolja a kormány, hogy sokkal, de sokkal nagyobb gondot kellene fordítani a bevándorlók tömegére és a bevándorlókra egyenként, attól a pillanattól, hogy az ország földjére tették a lábukat? Nem gondolja a kormány, hogy ezt anketekkel, könyvekkel, tárgyalásokkal, szép szavakkal nem lehet elintézni, hanem egyedül csak komoly és becstelenséget odaadással, munkával? Ne szidják a bevándorlót és ne értsék félre, — hanem lássák meg egyszer, hogy mi fáj neki!

TÖRTÉNELEM EGY CSÉSZE KÁVÉBAN

BUNYORO KIRÁLYNÁK TRAGÉDIÁJA

AMI itt alább követkeik, körülbelül olyan, mint egy történet, amit boldog emlékeztető Robert Louis Stevenson, a kiváló skót szarmatizáló író szokott leírni gyermekek szórakoztatására és felnőttek okulására.

Ennek a történetnek a hőse egy király. Egy fekete király, aki elvesztette a trónját. Elvesszítette épen úgy, mint a hogy a fehér kollektív körül már nem egy elvesztette.

Ma már, az idők futlataban talán nem szótlanul feltűnni a kérdést: nem akaratlanul ejtette a szivarokannul Sir Samuel a fekete királyra, tudva azt, hogy Kabarega meg lesz utána a legjobbatérek fognak következni, ami kitűnő alkalmat fog Angliának szolgálatára a beinaszítására? Ezek a diplomataik nagyon ravaszak és sok minden titelik tőlük.

Elég az hozzá, hogy a beinaszításból háború lett. A háború persze meglehetősen rövid ideig tartott. Anglia teljesen letiporja Bunyort. Kabaregával együtt kidzúrt a legjobb barátja, Mwanga, Uganda királyja. Ugandát az angolok épen úgy letiporják, mint Bunyort. A két királyt elfogták és száműztékbe küldték.

Tekint a történeti félre a dolgot. Itt nem humorról és nem szatíráról lesz szó. Itt a leg-szomorúbb valóságokról lesz szó. Kabarega, Bunyoro királyja, azelőtt nagy harminc esztendővel nagyon megfizetve érte magát, mikor kirul hirtelen tánt, hogy Sudan angol kormányzója, Sir Samuel Baker, el fog hozzá látogatni. Kabarega, Bunyoro királyja, természetesen, nagyszerű lakomát készítették Sudan angol kormányzójának a tiszteletére. Sir Samuel meg is érkezett és nagyszerűen érte magát. A lakoma alatt szó volt arról, arról és minden a legnagyobb rendben ment. Az ebéd végén feketekévet szolgáltak fel.

Es ekkor történt a történelmi félreértés. A kormányzó közvetlenül a király mellett állt. Jóbbára. Sajnos, Sir Samuel balkezes volt. Ennek következtében egyrészt a bal kezében tartotta a szivarját, másrészt a bal kezével gesztulált beszéd közben. És a két körülmény, ennek a két körülménynek a tragikus összejátszása okozta a történelmi félreértést. Beszéd közben a kormányzó, véletlenül, a szivarját a kormányzó kezébe ejtette a király feketekévéjébe.

Ebben a pillanatban Kabarega, Bunyoro királyja elszápadt bőrének sőt szeme alatt. Hivatalosan később kijelentette, hogy azt hitte: a kormányzó varázslattal meg akarja őt verni. De ez inkább csak ra-

vaz kifogás volt. A valóság az lehetett, hogy a fekete király meglehetősen érte magát. Felugrott és szó nélkül visszavonult a szoból készült lakosztályába. Erre Sudan kormányzója is felugrott és szó nélkül visszavonult Szudánba. Ez incidensből ellenségeskedés lett: Anglia felhasználta az ellenséges hangulatot és beinaszította Bunyort. Ma már, az idők futlataban talán nem szótlanul feltűnni a kérdést: nem akaratlanul ejtette a szivarokannul Sir Samuel a fekete királyra, tudva azt, hogy Kabarega meg lesz utána a legjobbatérek fognak következni, ami kitűnő alkalmat fog Angliának szolgálatára a beinaszítására? Ezek a diplomataik nagyon ravaszak és sok minden titelik tőlük.

Elég az hozzá, hogy a beinaszításból háború lett. A háború persze meglehetősen rövid ideig tartott. Anglia teljesen letiporja Bunyort. Kabaregával együtt kidzúrt a legjobb barátja, Mwanga, Uganda királyja. Ugandát az angolok épen úgy letiporják, mint Bunyort. A két királyt elfogták és száműztékbe küldték.

Elég az hozzá, hogy a beinaszításból háború lett. A háború persze meglehetősen rövid ideig tartott. Anglia teljesen letiporja Bunyort. Kabaregával együtt kidzúrt a legjobb barátja, Mwanga, Uganda királyja. Ugandát az angolok épen úgy letiporják, mint Bunyort. A két királyt elfogták és száműztékbe küldték.

KANSASBAN 50.000 KÉRI FORDOT ELNÖKNEK.
 HIAWATHA, Kas., jun. 28. — John Kale, az első Ford for President Club megalapítója 50.000 aláírással ellátott petíciót küldött Detroitba Ford elnöknek. Arra kéri az 0.000 kancsát, hogy pályázzék az Egyesült Államok elnöki hivatalára. Kale az hiszi, hogy egy hónapon belül több mint 100.000 aláírást fog meggyűjteni Kansasban.

VILLAM CSAPOTT A SÖRT TENGEBE HANYÓ HAJÓRA
 NEW YORK, jun. 28. — A Finland hajója, amidőn New York felé közeledett és megmaradt sörkészetét a tengerbe hágyta a legénység, beleszápott a villám. A bombás legénység ezt annak a jelnek tartja, hogy az Isten nem helyesli ezt a parázist. A hajón 34 hordo sör volt. Hamburgban vette föl. Whiskyt csak keveset vitt orvosi célra.

SZEMÉLYESEN VAGY LEVÉLLEN
 egyenlő figyelemmel és lelkiismeretességgel szolgálunk ki az ügyfeleinket. Ezt van az, hogy nemcsak New Yorkból, de az Egyesült Államok minden részéből teljes bizalommal fordulnak hozzánk mindaddig, amíg a hozzátartozóknak pénzt küldeni, hajójegyet vásárolni, vagy a betétjüket biztosan elhelyezni a kamattal telő számlájukra.
PÉNZKÜLDÉS postán és távirattal bárhol.
HAJÓJEGYEK az ÖSSZES VONALAKRA.
 Kihonlatul ügyek pontos és lelkiismeretes elintézése. Betéteket a számlák mellett kamattal tartunk.

KISS EMIL Bankháza
 133 Second Ave., New York, N. Y.
 (A 9-ik utca sarkán.)

AMERIKAI UJSGCIKK AZ ERDELYI MAGYARSÁGRÓL
 A királyi Romániába való teljes beolvasztásban. Zavarok is támadtak, mielőtt a román kormány királyi tisztviselőket árasztotta Erdélyt. A zavarok abban csúszosodtak ki, hogy az erdélyi románok megragadták minden közbeséget a román király koronázási ünnepeivel, amelyet tavaly tartottak Gyulafehérváron. Ahogy így a két nagy román párt szembe került egymással, előrelátható volt, hogy a kisebbségekkel nem igen fognak törődni. A királyi románok ekkor azt a meggyőződést csirgattatták ki magukban, hogy erdélyi testvéreik magatartását a magyar földirtók befolyása formálta ellenességé. S nem lehet kétséges, hogy bizonyos mértékig igazuk is volt ebben. De ez semmiképpen sem igazolhatja a kisebbség politikai üldözését. Nem szabad azt gondolni, hogy az erdélyi viszonyok bármilyen szempontból reménytelenek, vagy, hogy bármennyire is jobbnak tartanak az országos visszacsatolást Magyarországhoz, Tény azonban, hogy minden egyes utóállam bizony szempontból a világ itélőszéke előtt áll. Az Osztrák-Magyar monarchia, a közfelfogás szerint, nem tudta megoldani a közép-európai nemzetiségek kormányzásának feladatát s így ezeket a nemzetiségeket felszabadították uralma alól. Most az utóállamokon van a sor, hogy bebizonyítsák, hogy jobban tudják biztosítani az igazságot és az egyenlőséget megszerzani a rájuk bízott nemzetiségek számára. Ezt kell bizonyítaniuk, ha igazolni akarják a beléjük vetett bizalmat. Cselekedeteik bírálata csak egészséges eredményekre vezethet. Politikailag nagyon fiatalok és az ifjúságot mindenkor az öregbék bírátlára és oktatására kell bízni. Kijavítatlannul hagyott hibáik csak a régi rendszer híveit erősebben s olyan zavarokat teremtenek, amelyek állandó nyugtalanságot fogják tartani Európát.

AMERICAN UNION BANK
 NÉMETH JANOS, elnök.
 10 East 22nd Street, a Bankpalotában.
 Pótküldet: 1597 Second Ave. corner 53rd St.
 New York City.

The Cleveland Trust Company
 — mi küldünk gyorsan és a legjobb rátán pénzt Európába.
 — eladunk hajójegyeket minden vonalra.
 — mi fizetünk 4% kamatot takarékbetétre és a pénzt BIZTONSÁGBAN tartja.
 — mi tanácsot szolgáink mindenféle pénzkérdésben, ingatlan és egyéb ügyben.
 Lakása közelében van fiokunk.

CSAK EGY LEVELEZŐLAPOT IRJON
 — meg fog érdekelni, hogy a leg-szebb, legjobb KÉZÍRUNKÉBUT, továbbá D M C és O. N. T. pamutot a legújabb árban Michigan állam egyedüli Magyar Kézmunkáru Gyárából kapjátok. Kérjen árjegyzéket, anonnal megküldjük.
WOLVERINE ART EMBROIDERY
 6100 West Jefferson Avenue, Detroit, Mich.

H. RIPPEL féle Kifűző jó, magyaros Pipadohány van féle mindenütt kapható!

HAJÓJEGYEK
 Külföldi pénzküldés. Utlevélek. Affidavitok. Előszáraz, megbízható kiszolgálás magyarok részére.
The COLLVER-MILLER Co.
 A RSOI MEGHONATÓ HAJÓJEGYGYÖGYKESSE.
 Alapították 1876. évben.
 2051-53 EAST 9-IK UTCA 1696 WEST 25-IK UTCA
 Kései a Euclid Ave.-ben. Kései a Franklin Ave.-ben. Csomótételeiben a Cleveland Trust Companyval.

Jó bank: jó barát,
 — ez a jelszava a Ruttkay-bankháznak. Lelekiismeretesen, pontosan intézzük el a hozzánk forduló ügyes-bajos dolgait, úgy, mint ahogy egy jóbarát intézi el azt az ügyet, amit rábírtak.
 Ha valakit ki akar bontani az ó-hasából,
 Ha pénzt akar költeni,
 Ha ügyes-bajos dolga van,
 Ha házkutatást akar,
 forduljon csak bizalommal.
Ruttkay Jenő, bankháza
 106 AVENUE B, NEW YORK, N. Y.

BELLE VERNON KRÉMES TEHÉNTURÓ
 Csapánk az ó-hasában sok turót fogyasztottak és kétségtelen, hogy nagyrésztben ennek a nagyszerű diétmesterek készíthették egészséges és dietetikusok a késő korban is. Válaszolja elárúttjától vagy pedig szállítassa házához a Tel-fing-Belle Vernon Companyval.

WILSON A VILÁGURÓ

NEWTON D. Wilson minisztere cikket nyíltan Harding állott a Világ csatlakozás... volt hadügymény részében a... Harding elnök cság érdekében meg harsa meg... fil és értelmez... gátást, aki ne... nemzetközi... Egyesült Állam... és lehetősé... ilyen termé... alkotása érde... éven át harcol... lamiférjak pá... tekintet nélkü... csak abban g... a megvő Vilá... a nemzetek lig... lény elengese... ténny fegyver... fegyverüket a... ellen fordít... Hughes külüg... ban olyan meg... amelynek érte... sült Államok... lágbírósághoz... jává lenne a... E megszorítás... lett nem voln... sem, hogy a V... gában biztosít... maga válassza... utóbb Harding... meg az amerika... tételül.

A jól felfogott kivétel nélkül, hogy az Egyesült csatlakozás a... Ez sürgős és j... talán meg jeles... te., hogy szem... hogy a Világ... lépés nagyon... mifele szerepet... a jövő háború... ban.

A világbíróság jogi kérdéseket
 A hági bírós... dekekkel fogl... ban az esetben... dást, mindeket... jeszti eljeje... ban nem jogi... és politikai

PÁRTZS A CSEH SZLOVÁKIA
 Ötven külön... szlovákia... men

PRÁGA. J... heleti Euró... a nemzetisék... vegyülke lak... oka valószínű... ezekben az or... sok a politikai... dák, amelynek... esrétes refor... csoportját írja... A 18 és fél... Szlovákiának... van, harmink... ban és Szlová... nyolc Ruszink... ből husznak... cseh-szlovák... A pártok me... rik is az aspi... péddal az ag... sági pártja, a... cialista párt... kommunista p... néppárt, a k... osztályu ipar... gelen cseh-s... pártja, a cse... párt, a néme... német nemzet... kaspárt, a né... badspárt, a... resztény-szoci... gyar-német... párt, valamint... birtokosok és

SZ
 Szere itt-ott... küldte az... Money Orde... kényvesztés... milyen gro... a vagyon... helyezett ha... 1-661 horn... New York... 1064 által... sünkben, me

SCHWABAN
 1345-... 72-ik... NEW

